

“Volem explicar la relació històrica plana-muntanya a través de la transhumància al NE de Catalunya”

Entrevista a Josep M. Palet i Hèctor Orengo, membres del GIAP de l'ICAC

“Volem explicar la relació històrica plana-muntanya a través de la transhumància al NE de Catalunya”

Tres arqueòlegs de l'ICAC acaben de tornar de la campanya de prospeccions a l'Alt Ter per documentar totes les estructures arqueològiques conservades en aquesta àrea d'alta muntanya. Es tracta del Dr. Josep M. Palet i dels investigadors en formació Hèctor Orengo i Arnau Garcia, membres del Grup d'Investigació en Arqueologia del Paisatge (GIAP) de l'ICAC.

Durant deu dies d'aquest juliol, i amb l'ajut de tres arqueòlegs més, han prospectat la zona de Coma de Vaca i Vall de Núria. Aquesta recerca s'insereix dins del projecte InterAmbAr, coordinat per Ramon Julià (Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera - CSIC). Josep M. Palet es cuida de la direcció i coordinació dels estudis històrics i arqueològics.

També hi participa Santi Riera (UB) com a codirector dels estudis paleoambientals, i membres del Geolab

(Universitat de Llimotges i Universitat Blaise Pascal de Clermont-Ferrand). Aquesta recerca és un projecte I+D concedit pel Ministeri de Ciència i Innovació per al període 2010-2012.

Com ha anat aquesta la primera campanya?

Molt bé. Hem localitzat totes les estructures d'origen antròpic al conjunt del territori que hem estudiat, l'Alt Ter, des del Puigmal (a l'oest) fins al cim del Balandrau (a l'est), centrant-nos en les valls de Coma de Vaca i de Núria.

Com són aquestes estructures que heu trobat?

N'hem inventariat unes 300, quasi totes relacionades amb activitats ramaderes i algunes, molt poques, amb activitats mineres. **Com al Cadí i a Andorra**, en aquest espai d'alta muntanya la presència de restes arqueològiques és molt intensa. Hi ha una densitat molt alta de restes i, per tant, una gran riquesa patrimonial.

Us atreviu ja a datar-les?

Les estructures més visibles i abundants estan vinculades a la ramaderia transhumant del segle XVII fins a principis del XX. Molts d'aquests espais han tingut una ocupació de llarga durada. En prospecció ja hem pogut detectar jaciments on hi ha ocupació anterior. La fase medieval segur que la tindrem. En futurs sondejos previsiblement tindrem cronologies premedievals i trobarem una seqüència de llarga durada com vam trobar a Andorra.

Hi ha, doncs, continuïtat respecte a altres zones del Pirineu?

Complementarietat, més aviat. Aquí hem après com en la verticalitat extrema l'home s'adapta. A la vall del Madriu no ho teníem, perquè la topografia és molt més suau, i les àrees humanes eren on la topografia ho permetia. Aquí hem trobat construccions en pendents superiors al que fins ara consideràvem transitables!

Tants recursos hi havia, perquè l'home s'hi instal·lés en aquestes condicions?

Sí. Les pastures són excel·lents i al ramat no li importa el pendent! I l'hàbitat, que aquí està vinculat quasi exclusivament al món ramader, s'adapta a aquesta topografia. Una topografia extrema en què fins i tot pot ser més fàcil excavar un forat que construir un habitatge. Tenim moltes cabanes soterrades!

A quines conclusions arribeu?

Tots aquests espais de pastura són antròpics. Aquesta especialització en activitats ramaderes la vèiem a Perafita-Claror (Andorra). A la vall del Madriu hi havia més diversificació (ramaderia, metall, pega, carboneig). Aquí no: aquí el bosc ha desaparegut des de molt antic per sota la cota 2.000 per acció humana. Des d'un moment que ara no podem precisar (els paleoecòlegs ens ho diran) tota aquesta àrea s'ha convertit en espai de pastura.

Impressionant.

Sí. És un espai on el bosc s'elimina des d'època molt reculada i es manté com a àrea d'explotació intensa ramadera fins al segle XX. Avui estem en fase regressiva: torna a aparèixer el bosc. Ara encara hi ha pastura, però de bòvids i èquids, mentre que abans era pastura d'ovicaprins.

Què espereu que doni de si aquesta recerca fins al 2012?

Ja es veurà, però a la tardor la complementarem amb una prospecció a l'Alt Empordà, a la zona de muntanya baixa i mitjana de les Alberes, i més endavant amb una tercera prospecció de la plana de l'Empordà, a la zona litoral. El fil conductor és sempre la ramaderia, concretament la transhumància.

Hi havia transhumància en època romana?

És la nostra hipòtesi! La transhumància de llarga distància no està documentada als Pirineus. La nostra idea és explicar com la transhumància ha relacionat històricament la plana i la muntanya. I de fet un dels objectius és justament esbrinar si va existir la transhumància en època romana organitzada a l'extrem nord-est de Catalunya.

Realment no s'ha documentat mai?

Aquí no. De transhumància a l'Imperi romà n'hi ha constància als Apenins, a Itàlia, on les distàncies són curtes i la complementarietat plana-muntanya és fàcil. A Catalunya ho hem treballat a la vall del Segre i la resposta ha estat negativa: la transhumància de llarga distància és més recent. Però a la conca del Fluvià les distàncies màximes són de 80 km i podria ser que la transhumància fos una pràctica en època romana. La hipòtesi de partida és aquesta. Des d'una perspectiva històrica caldrà també relacionar els resultats amb l'estudi que dirigeix l'Arnau Garcia al Montseny, on s'estan documentant carrerades que es dirigien a l'Alt Ter.

Entrevista feta per Carme Badia i Puig

Juliol del 2010